

Володимир ДРАГАН

історик, вчитель історії та правознавства, директор Бориславської загальноосвітньої школи I–III ступенів №3 Бориславської міської ради Львівської області, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії «вчитель-методист», вул. Шкільна, 19, м. Борислав, Львівська обл., Україна, індекс 82300 (zosh3_borislav@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7423-4473>

СТЕФАН КОВАЛІВ ВИХОДИТЬ ІЗ ЗАБУТТЯ

Рецензія на наукове видання:

Стефан Ковалів та український літературний процес : [збірник матеріалів] / упоряд. Р. Тарнавський, О. Микулич ; ред. та автор передмови М. Шалата. Дрогобич : Пóсвіт, 2020. 136 с.

2023 рік – рік Стефана Коваліва у Бориславській громаді. Його було проголошено з нагоди 175-річчя від дня народження визначного бориславчанина, педагога, письменника, багаторічного директора Бориславської вищої народної школи, почесного члена Українського педагогічного товариства – Стефана Коваліва.

Але, хочемо повернутися, ще до далекого 1998 р. – року, коли бориславчани відзначали 150 річницю від дня народження С. Коваліва. Саме цього року, у Бориславі впродовж 24–25 грудня проходила Всеукраїнська наукова конференція «Стефан Ковалів та український літературний процес», у ході роботи якої взяли активну участь близько двох десятків учасників, з-поміж яких були відомі історики, краєзнавці, літературознавці, музейники, вчителі та інші. Робота конференції супроводжувалася цікавими змістовними доповідями про окремі аспекти життя та діяльності визначного бориславчанина. Проте, матеріали конференції було оприлюднено аж у 2020 р. окремим збірником матеріалів під назвою «Стефан Ковалів та український літературний процес» у дрогобицькому видавництві «Пóсвіт» загальним обсягом 136 сторінок.

Наукове видання побачило світ у форматі «А5» на офсетному папері офсетним друком. В анотації до видання вказано: «Пропоноване видання містить матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Стефан Ковалів та український літературний процес», що відбулася з нагоди 150-річчя цього письменника і педагога в місті Бориславі, де він жив і працював від 1879 року до кінця життя, себто понад чотири десятиліття. Своєчасно ці матеріали не вдалося видати, та інтерес до них не змалів, адже постать С. Коваліва – літературного класика вельми самотнього – як не прикро, ще належно недосліджена...».

Переглянувши надруковані у збірнику матеріали, ми з упевненістю можемо засвідчувати, що актуальність змісту уміщених тут статей є неабияк актуальною і сьогодні, адже у них представлено малознані широкому загалу дані про окремі аспекти життя і діяльності Стефана Коваліва. З огляду на це, хочемо представити їх загальну характеристику.

Розпочнемо з того, що у наповнення збірника матеріалів згадуваної конференції увійшли передмова М. Шалати та статті чотирнадцяти авторів, які намагаються всебічно охарактеризувати окремі життєві періоди та різнобічну діяльність визначного бориславчанина.

Отже, розпочинає збірник передмова М. Шалати «Найпочесніший бориславець. (Слово про Стефана Коваліва)». У ній, дослідник акцентує на значимості постації С. Коваліва, робить огляд наявної літератури про визначного письменника, торкається аналізу його письменницької спадщини у контексті позитивних і негативних рефлексій визначних сучасників (М. Коцюбинського, Л. Українки, М. Євшана, О. Маковея, К. Малицької, І. Франка), намагається спростувати неточності, які помічені у наявних виданнях творів С. Коваліва, проливає світло на

деякі упущення із біографічних даних бориславського письменника тощо. Разом із тим, у своїй передмові, М. Шалата робить публікацію ще невідомих праць С. Коваліва, які дістаються йому для опрацювання від його сина о. Степана Коваліва. Зокрема це, «дидактичне слово до якоїсь книжки для дітей», а також низка поетичних творів, перед публікацією котрих, М. Шалата провів спеціальне дослідження щодо авторської приналежності С. Коваліва до їх написання, але все ж таки не з'ясувавши питання достеменно, зробив їх публікацію із застереженням: «... вірші, якщо й зазнали редакції Коваліва-сина, то найвірогідніше – лиш правописної».

Разом із тим, у передмові М. Шалати уміщено ще низку малознаних творів С. Коваліва, котрі дісталися автору знову ж таки від сина о. Степана Коваліва. Зокрема це казка «Про трьох синів і сімнадцять верблюдів» та педагогічна стаття «Заклики за новочасною наукою». Завершується передмова М. Шалати короткими біографічними нарисами про сина письменника о. Степана Коваліва й аналізом наявної бібліографії про самого Стефана Коваліва-батька.

Продовжуючи подальший аналіз уміщених у збірнику матеріалів, хочемо звернути увагу на те, що вони подані безсистемно, без будь-якого групування по темах досліджень. З огляду на це, пропонуємо власне структурування поміщених тут досліджень різних авторів, відштовхуючись від їх змістової канви.

В першу групу пропонуємо включити статті, у котрих у повній мірі висвітлюються окремі аспекти життя та діяльності Стефана Коваліва. До цього блоку хочемо віднести наступні праці: М. Гнатюк «Учитель життя людського» (у даній статті подано короткий біографічний нарис із акцентами на окремі ключові діяльнісні інтереси письменника); Я. Грицак «Стефан Ковалів і *Gazeta Naddniestrzańska*» (у згаданому дослідженні робиться спроба спростування версії про співпрацю С. Коваліва із редактором часопису «*Gazeta Naddniestrzańska*» та публікацію власних творів на її сторінках); П. Сов'як «Педагогічна діяльність Стефана Коваліва» (у статті, через призму біографічних даних С. Коваліва, акцентується на його педагогічній діяльності, аналізується його педагогічно-дидактична спадщина, на основі чого виокремлено новаторські впровадження бориславського педагога щодо навчання та виховання підростаючого покоління); Р. Тарнавський «Прижиттєві та посмертні видання творів С. Коваліва» (у дослідженні представлено аналіз співпраці С. Коваліва із різними періодичними виданнями (галицькими та буковинськими газетами й журналами), аналізуються збірки творів знаного бориславчанина (прижиттєві видання, видання радянської доби, видання творів часу незалежної України).

До другої групи пропонуємо віднести історико-краєзнавчі та літературознавчі дослідження, в основу котрих ліг глибокий аналіз різножанрової спадщини С. Коваліва, на основі чого зроблено окремі узагальнення щодо життя та побуту земляків С. Ковалів, способу наповнення сюжетної канви художніх творів письменника, особливостей стилю їх писання тощо. До цієї когорти статей належать: Р. Горак «Творчість Стефана Коваліва в контексті української літератури»; О. Шалата «Стефан Ковалів і європейська рецепція роману Д. Дефо «Робінзон Крузо»; З. Гузар «Чудовицька «дилогія» С. Коваліва»; О. Колінько «Стильові модифікації малої прози С. Коваліва»; О. Микулич «Борислав у творчості Стефана Коваліва».

Окремою групою можна виокремити представлені у збірнику дослідження, у котрих робиться спроба аналізу взаємин С. Коваліва із його сучасниками, зокрема І. Франком та О. Партицьким, де акцентується на внеску других у процес формування С. Ковалів як письменника і педагога, а разом із тим, у контексті порівняльної характеристики, виокремлюються подібності та відмінності у способах писання прозових творів чи формуванні поглядів на основні засади виховання. До таких досліджень належать: А. Войтюк «Іван Франко і Стефан Ковалів»; М. Зубрицький «Описи доріг до Борислава в оповіданнях І. Франка та С. Коваліва»; І. Паньків «Добрий заробок»: однойменні оповідання І. Франка та С. Коваліва. (Проблеми типового)); І. Ольшанецький «Стефан Ковалів і Омелян Партицький про вчителя та основні засади виховання».

На завершення, хочемо виокремити окремою одиницею статтю М. Івасенка «Кімната-музей І. Франка та С. Коваліва в Бориславі», де мова йде про історію відкриття музейної кімнати та її експозиційне наповнення.

Завершується рецензоване нами видання відомостями про авторів опублікованих досліджень та змістом.

Підсумовуючи скажемо, що представлені у згаданому збірнику матеріалів «Стефан Ковалів та український літературний процес» є науковими дослідженнями з правильно оформленим науковим апаратом (обґрунтовується актуальність дослідження, викладено основний матеріал досліджуваної проблеми, до кожної статті подається список використаних джерел та літератури із супроводженням посилань на них у тексті, присутні аргументовані висновки, зроблені окремі узагальнення тощо).

Отже, з впевненістю можемо стверджувати, що так довго очікуване видання, слугуватиме важливим джерелом різноаспектної інформації про життя і діяльність маловідомого Стефана Коваліва для істориків, краєзнавців, поціновувачів української літератури й зрештою для старшого та молодого поколінь бориславців та українців загалом.

*Рецензія надійшла до редакції 02.02.2024 р.
Рецензія рекомендована до друку 20.02.2024 р.*